

UVODNIK: Socijalizam na klupi

Četvrt stoljeća bez komunističke vladavine u srednjoj i istočnoj Europi za historiografiju je bilo razdoblje otvaranja novih tema, navikavanja na nove uvjete djelovanja i uvježbavanja u interpretiranju nedavne prošlosti. Vrijeme je to koje je bilo dovoljno dugo za pojavu različitih struja i trendova, no prekratko da bi se razdoblje prije 1990. potpuno arhivski razotkrilo. Sa svakom novom godinom širi se dostupnost arhivskih fondova, a sazrijevaju i pogledi na razdoblje socijalizma, toga prijelaznog sustava koji nije uspio prerasti u utopiju komunizma. Pristup je još složeniji ondje gdje su se istodobno s promjenom režima uspostavljali novi državni okviri, ponegdje čak u ratnim okolnostima. Upravo je takav bio kontekst hrvatske tranzicije, pa se ni hrvatska povijest između 1945. i 1990. ne može sagledavati bez jugoslavenskoga povijesnog konteksta niti izdvojeno iz postjugoslavenskoga i širega europskoga historiografskog okruženja.

Postavljanje socijalizma “na klupu” kao “predmeta” znanstvenoga istraživanja može uroditi različitim krajnostima u interpretaciji: ponekad će se kao prijestupnik zbog učinjenoga naći na optuženičkoj klupi, ponekad će se činiti da njegovi ideali na klupi među rezervnim igračima mogu čekati budućnost. Takva su bila očekivanja pri osmišljavanju međunarodnoga znanstvenog skupa “Socijalizam na klupi. Kulturološke i povijesne interpretacije jugoslavenskoga i postjugoslavenskih društava”, održanog na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli od 5. do 7. prosinca 2013. u organizaciji sveučilišnog Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma (CKPIS). Bio je to prvi skup iz planiranoga niza konferencija koje, pod zajedničkim nazivom “Socijalizam na klupi”, Centar namjerava organizirati svake dvije godine. Na panelima, koji su se istodobno nizali u četiri dvorane, sa svojim je izlaganjima nastupilo gotovo 90 sudionika – polovica iz Hrvatske, polovica iz inozemstva, a svaki drugi sudionik bio je doktorand. Takav odaziv i sastav svjedoče o uspješnom ispunjavanju želje organizatora za jačanjem međunarodne komunikacije i suradnje među znanstvenicima koji se bave socijalističkim i postsocijalističkim temama. Povrh toga, visok udio doktoranada govori o živom zanimanju najmlađega naraštaja istraživača za suvremenu povijest, a to je kapital koji u postdoktorskom razdoblju ne bi smio biti izgubljen.

Izlaganja na pulskom skupu temelj su ovoga tematskog broja, koji donosi radove sedmero autora iz hrvatskih, bosanskohercegovačkih i slovenskih znanstvenih i visokoobrazovnih ustanova. Marko Fuček pisao je o konsolidaciji jugoslavenskoga socijalizma iz gledišta koncepta komunikacijskoga, religioznoga, obiteljskoga i obrazovnog ideološkog aparata države. U ranom socijalizmu zadržao se i Muhamed Nametak istražujući ulogu omladinskih radnih akcija u stvaranju novoga društva u Bosni i Hercegovini. Istom dobnom skupinom i istim prostorom u kasnijem razdoblju bavi se rad Aide Ličina Ramić o ideologizaciji mladih kroz sustav Titova fonda za stipendiranje mladih radnika i radničke djece. Djelovanje sustava radničkoga samoupravljanja šezdesetih na primjeru pulskoga brodogradilišta Uljanik obradio je Igor Stanić, a o razvoju turizma i njegovoj gospodarskoj važnosti u južnom dijelu Puljštine sedamdesetih i osamdesetih pisao je Ivan Žagar. Hrvatsku i Sloveniju povezuju dva priloga:

Barbara Riman istražila je kulturnu djelatnost slovenske zajednice u Rijeci od kraja Drugoga svjetskog rata do raspada Jugoslavije, a Ozren Biti posvetio se odnosu sporta i nacije kroz antropološku analizu slovenskoga i hrvatskoga skijanja od kasnoga socijalizma do tranzicije. Tim je radovima dodan i pregled novijih istraživanja društvene i kulturne povijesti jugoslavenskoga socijalizma te žive izložbene djelatnosti koja prati ovo područje, o čemu je Igor Duda pisao za *Tabulu*, časopis Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, i njezin prigodni broj povodom 20. godišnjice pulskoga Odsjeka za povijest.

Čak petero autora u ovom tematskom broju doktorandi su koji će u disertacijama tek dati svoj cjeloviti doprinos istraživanju suvremene povijesti. I njih i ostale sudionike očekuje drugi međunarodni znanstveni skup "Socijalizam na klupi", koji će se na temu "Socijalizam: izgradnja i razgradnja" održati početkom listopada 2015. godine. Do tada će radovi s prvoga skupa do čitatelja već doći preko četiri izdanja: zbornika *Socijalizam na klupi. Jugoslavensko društvo očima nove postjugoslavenske humanistike*, koji je objavljen u prosincu 2013., temata u časopisima *Historijski zbornik* i *Narodna umjetnost* te ovoga broja *Časopisa za suvremenu povijest*, koji je dio ugovorom potvrđene suradnje između CKPIS-a i Hrvatskoga instituta za povijest.

Igor Duda